

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СВІТОВОГО РИНКУ ЦУКРУ

БОНДАР В.С. -

канд. ек. наук, Інститут
біоенергетичних культур і цукрових
буряків НААН України

Головною тенденцією останніх трьох років у розвитку світового ринку цукру є перехід від дефіциту споживання цього продукту у 2008/09 і 2009/10 маркетингових роках до надмірного його виробництва та створення надлишків у 2010/11 і наступних маркетингових роках. Так, у 2008 р. було вироблено у світі 143,54 млн. тонн цукру у сирцевому еквіваленті, а споживання становило 154,37 млн. т; у 2009 р. відповідно – 152,19 млн. і 154,15

млн. тонн. А вже у 2010 р. виробництво становило 163,84 млн. т (за оцінками експертів Вашингтона – 168,45 млн. т), а споживання – 157,67 млн. т. Найбільшими виробниками цукру у світі були: Бразилія, яка виробила в 2010/11 МР 40,7 млн. т цукру, Індія – 24,7 млн. т, ЄС – 27 – 14,0 млн. т, Китай – 13,3 млн. т, Таїланд – 7,2 млн. т, США – 6,8 млн. т, Австралія – 4,8 млн. т. Високоврожайними були також наступні 2011 і 2012 роки, у яких світове виробництво надалі зростало, внаслідок чого світовий ринок зараз відчуває значний надлишок цукру – 6,5-10,0 млн. тонн, навіть за умови зростання споживання на 6,5-10,0 млн. т на рік. Ця обставина стала основною причиною значного коливання цін на цукор на світових біржах. Так, якщо у 2008/09-2009/10

МР білий цукор коштував – 700 \$ за тону і навіть більше, а цукор-сирець з тростини ~ 550-600 \$ за тону, то у 2012 р. білий цукор був у ціні 500-550 \$/т, і навіть в окремі періоди – 440 \$/т, з тростини – 400 \$/т, а в окремі періоди – 250-300 \$/т.

Значний вплив на зниження цін справив Таїланд, який став другим світовим постачальником цукру на світовий ринок. Перевиробництво цукру відмічається також у Бразилії, Індії та Китаї.

Як свідчать наведені в таблиці 1 дані, виробництво цукру в світі зросло за три роки на 14,8 млн. т, а витрати – всього на 6,36 млн. т. В підсумку в 2011/12 МР виробництво перевищило витрати на 6,48 млн. т.

Якщо найбільшими виробниками цукру у світі є Бразилія, то найбільшими спо-

АГРОІНФОРМАЦІЯ

НОВИЙ ФОРМАТ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО КОМПЛЕКСУ – ННВК «ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-НАВЧАЛЬНИЙ КОНСОРЦІУМ»

Як уже повідомлялось, 27 серпня 2013 р. у Вінницькому національному аграрному університеті за участю уповноважених Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН відбулися збори Засновників першого в Україні Навчально-науково-виробничого комплексу «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум», на яких розглянуто засновницькі документи про створення Консорціуму.

- До цих зборів ми з Миколю Володимировичем Роїком готувалися понад два роки, - сказав у своєму виступі Президент Університету Г. М. Калетнік. - Обговорюючи ситуацію в освіті, аграрній науці, політиці, намагалися відпрацювати таку формулу інтеграції науки, освіти та виробництва, яка б допомогла освітнім аграрним закладам і статусу свій зберегти, і об'єднати свої зусилля для ще більш ефективного підготовки конкурентоспроможних кадрів для аграрного сектору економіки. То був непростий, тернистий шлях, в результаті якого й народився цей проект. Створення консорціуму - єдиний на сьогодні шлях, який дозволить максимально ефективно консолідувати і продуктивно використати потенціал науки, освіти і виробництва, сприяючи переходу аграрної галузі на інноваційну модель розвитку.

За словами Г. М. Калетніка, одним із основних завдань Консорціуму є виховання конкурентоспроможного молодого фахівця, який цінуватиметься на ринку праці. Для цього спільними зусиллями буде створено потужну дослідницьку базу. Нею користуватимуться як молоді, так і досвідчені викладачі. Нове об'єднання дасть можливість розвиватися університету на новому рівні, відкрити нові спеціальності, створити нові спеціалізовані вчені ради, мати власну виробничу базу для проходження студентами практики, зміцнювати фінансове становище – тобто робити все те, що й вимагають нині від освітніх закладів уряд та Міносвіти. Ініціатива щодо створення на базі Вінницького НАУ та ІБКіЦБ Всеукраїнського науково-навчального консорціуму знайшла підтримку в уряді, профільному міністерстві АПК та Міносвіти України. Згоду на об'єднання дала й Президія НААНУ. Президент університету подякував за розуміння та підтримку Президенту НААН України В.Ф. Петриченку, Міністру Мінагрополітики і продовольства М.В. Присяжнюку.

- Консорціум стане першим кроком до реалізації Концепції реформування й розвитку аграрної освіти та науки, - наголосив директор Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України, академік М. В. Роїк. - Нова структура об'єднає зусилля установ-засновників і дасть можливість більш ефективно здійснювати новітні й уже розпочаті наукові дослідження, забезпечувати підготовку висококваліфікованих фахівців у галузі агропромислового комплексу. Окрім цього, завдяки Консорціумові вирішиться проблема бази для набуття практичних навиків студентами та аспірантами, а також створення відповідних умов для науково-дослідної діяльності вчених. Об'єднавшись, ми матимемо більш широкі можливості для участі у міжнародних проєктах.

Ідею щодо створення принципово нового формату науково-освітнього комплексу - ННВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум» на зборах підтримали Президент НААН України В. Ф. Петриченко, директор департаменту Мінагрополітики і продовольства України О.М.Куць, заступник голови облдержадміністрації Л.М.Спіридонова. 220 із 228 присутніх на зборах уповноважених також схвалили Статут і інші засновницькі документи, що декларують діяльність новоствореного Консорціуму в освітній, навчально-методичній, матеріально-технічній сферах, 6 - висловилися проти утворення Консорціуму, двоє - утрималися. До нової структури, що об'єднує матеріально-технічну базу установ та закладів і зберігає їх юридичні статуси, увійшли: Вінницький НАУ в складі власне університету, 7 коледжів, науководослідного господарства і центру комплексного проектування та ІБКіЦБ, 5 його дослідно-селекційних станцій і 2 дослідних господарства.

На зборах обрано склад Вченої ради Консорціуму. До неї увійшли 54 представники університету та ІБКіЦБ.

Президентом ННВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум» одностайно обрано Г. М. Калетніка, 1-м Віце-Президентом – М. В. Роїка, Віце-Президентами – О. Балагуру, І. Гунько, Г. Янчук, О. Яремчука, В. Сінченка.

Отже, Консорціум вирушив у путь. Великого плавання!

Фото на обкладинці: Сергій Шклярчук

живачами – Індія та країни ЄС. В Бразилії значна частина цукру переробляється на біоетанол, який використовується в двигунах всередині країни та експортується за межі країни. Останнім часом у зв'язку зі здешевленням біоетанолу на світовому ринку його експорт скоротився, натомість збільшилось використання біоетанолу всередині Бразилії. Зараз 90% транспорту цієї країни працює на біопаливі, у т.ч. й літаки. Це єдина країна, яка не залежить від імпорту викопних енергоносіїв. Що стосується Індії, то тут прогнозується збільшення виробництва цукру до 26,5 млн. т, і ця країна може ввійти в число експортерів цукру, що може призвести до ще більшого зниження ціни (~ 314 Євро).

Більш складна ситуація з виробництвом цукру з цукрових буряків у країнах ЄС. Відома реформа цукрового ринку ЄС 2006 року була направлена на зниження європейських квот виробництва цукру на 6 млн. т, з поступовим зменшенням мінімальної ціни на цукор на 36% - до 404,4 Євро/т. Внаслідок її здійснення багато цукрових заводів в Європі були закриті, виробництво сконцентровано в більш сприятливих районах, натомість цілий ряд країн взагалі призупинили цукровиробництво, або значно його скоротили. Зросли обсяги імпорту цукру. Багато фермерів відмовилися від вирощування цієї культури. Між тим, зараз ЄС стоїть перед проблемою нового різкого реформування цукрового ринку. Єврокомісія

пропонує систему змін в регулюванні ринку цукру з 2015 року, як то: повне призупинення системи квот на цукор, відміну мінімальних цін на цукор, відміну податків на виробництво, збереження базових цін на білий цукор на рівні 404,40 Євро/т, збереження зобов'язань за галузевими договорами.

Запланована відміна квот і мінімальних цін на цукор викликала стурбованість у бурякоцукрової галузі Німеччини, яка вступила за збереження існуючих регуляторів ринку до 2020 року. Позицію Німеччини підтримують цукровики й інших країн ЄС, які стурбовані подальшим скороченням посівних площ під цукровими буряками, особливо в північних країнах, та значним зниженням цін виробників – до 25 Євро за тонну цукрових буряків, практично марно витраченими сумами субсидій на реформу 2006 року, наступним зниженням прямих прибутків. І це в період, коли виробництво цукру буде зростати у світі аж до 2020 року (~ на 20%). Крім країн ЄС, ще 79 країн Африки, Карибського басейну та Тихого океану, а також виробники цукру з менш розвинених країн виступають проти даної реформи, яка, на їх думку, призведе до значного зниження цін на світовому ринку цукру і вдарить, перш за все, по бідних країнах.

Між тим, світова тенденція пошуку способів нарощування виробництва цукру при понижених цінах на цукросировину прослідковується також досить чітко.

Це викликано не тільки зниженням цін на цукор, а й низькою його конкурентоспроможністю у порівнянні з конкурентоспроможністю пшениці, кукурудзи, сої, ріпаку та інших зернових і олійних культур, ціни на які на світовому ринку значно зросли, в тому числі за рахунок спекулятивних маніпуляцій зернотрейдерів. А, оскільки прямі витрати на виробництво цукрових буряків значно вищі, ця культура втрачає свої економічні переваги перед іншими.

Останні дослідження світової аграрної науки і практики, найперше, в Німеччині, свідчать про те, що конкурентоспроможність цукру можна значно підвищити, й досягти це двома шляхами:

- зниженням витрат виробництва;
- збільшенням виходу цукру з одиниці площі.

Мета полягає в тому, щоб до 2020 року збір цукру з гектара в умовах Європи становив до 20 т, що можна досягти при урожайності 90-100 т/га й цукристості 18-19%. До речі, такий досвід є у німецької фірми «Нордцукор». Що стосується скорочення витрат, то вони мають бути досягнуті шляхом щорічної прибавки урожаю на 2-3% в рік за рахунок генетики, що за 10 років дасть збільшення доходності на 25%, зниження втрат урожаю при вирощуванні, збиранні та зберіганні на 50% завдяки ряду агротехнічних заходів – мульчуванню, впровадженню сортів толерантних до нематоди, ризоманії та інших. Є дані про те, що можливо навіть виробляти по 15 т цукру з гектара при ціні на цукрові буряки 15,0 Євро/т (д-р Г.Кенен, Німеччина).

Таблиця 1

Світовий баланс постачання і споживання цукру, тис. тонн^{*)}

Країни	2009/10MP	2010/11 MP	2011/2012 MP
Продукція, всього у світі	153⁰678	160⁰998	168⁰482
у т.ч. Бразилія	36 ⁰ 400	38 ⁰ 150	39 ⁰ 600
Індія	20 ⁰ 637	26 ⁰ 650	28 ⁰ 300
ЄС-27	16 ⁰ 687	15 ⁰ 091	15 ⁰ 300
Китай	11 ⁰ 429	11 ⁰ 303	12 ⁰ 000
США	7 ⁰ 234	7 ⁰ 213	7 ⁰ 430
Таїланд	6 ⁰ 930	9 ⁰ 160	9 ⁰ 700
Витрати	155⁰642	159⁰322	162⁰002
Індія	23 ⁰ 500	25 ⁰ 500	26 ⁰ 500
ЄС-27	17 ⁰ 400	17 ⁰ 500	17 ⁰ 500
Китай	14 ⁰ 300	13 ⁰ 900	13 ⁰ 600
Бразилія	11 ⁰ 800	12 ⁰ 000	12 ⁰ 550
США	5 ⁰ 715	5 ⁰ 905	6 ⁰ 025
Росія	5 ⁰ 715	5 ⁰ 905	6 ⁰ 025
Індонезія	4 ⁰ 700	5 ⁰ 000	5 ⁰ 200
Мексика	4 ⁰ 854	4 ⁰ 652	4 ⁰ 760

^{*)} Дані Інституту цукрових буряків // Zuckerrube, 2011, № 4. - С. 12-14.

Анотація

У статті подається динаміка світового виробництва цукру з тростини й цукрових буряків. В цілому, зростання виробництва цукру випереджає його використання на різні цілі, але виробництво цукру з тростини зростає швидкими темпами, а цукру з цукрових буряків - скорочується. Основна причина скорочення виробництва цукру з цукрових буряків - високі витрати на вирощування сировини та низькі ціни на цукор.

Анотация

В статье речь идет о динамике мирового производства сахара из тростника и сахарной свеклы. В целом, рост производства сахара опережает его использование на различные цели, но производство сахара из тростника растет быстрыми темпами, а из свеклы - сокращается. Основная причина - высокие затраты на производство сырья и низкие цены на сахар.

Annotation

The world production dynamics of cane sugar and beet sugar is examined in the article. Overall, the rise of sugar production leaves behind that of its use for different purposes. However, the production of cane sugar grows rapidly whereas the beet sugar production falls. The main reasons of decline in beet sugar production are high charges on raw material growing and low prices on sugar.